

Zasluga za trud ne bode izostala; a država bode gotovo tudi svoje storila; le prave poti in pa prilike se je treba posluževati, da se nujna in prekorientna zadeva ugodno reši in izpelje. —

Doseglo bi se to s prošnjami do deželnega šolskega sveta, državnega zbora in kmetijskega ministerstva.

Na ta način bi se okoliščine v toliko zboljšale, da bi bilo moč kmetijski splošni poduk v celi deželi v ljudske šole z dobrim vspehom vpeljati, dejansko ga nadaljevati in ga slednjič tudi z dobrim ciljem dovršiti.

Tako bi dobivala slednja šolska občina v svojem rednem učitelju ob enem tudi izvedenega učitelja kmetijstva, in vsaka ljudska šola postala bi ob enem tudi kmetijska šola, kar bi celi deželi gotovo mnogo več koristilo, nego posamezni popotovalni kmetijski učitelji; 2—300 učiteljev polagoma z malim trudom ogromno več storiti in doseči more, nego posamezni popotni učitelj kmetijstva z delom in trudom za žive in mrtve! —

(Konec prih.)

Dr. France Prešern.

L. 1838 priobči Prešern v „Illyr. Bl.“ balado Ribič (v. Poez. 77) Nr. 9 (Ribič marsktéro noč veslá, — Gori na nebi zvezda migljá, — Nevarne mu kaže poti neba). — Popevati je bil jel Dr. Prešern od sladke ljubezni, a koj so mu oponašali to nekteri Slovenci, češ, Muza tvoja je premalo sramožljiva, je celó zapeljiva in pohujšljiva (cf. Nova Pisarija). Tem odgovarja pesnik z Ovidom (Getico sermone) po nemški:

Da ich, wie er, nicht kann vom Dichten lassen;
 Wiewohl mein heimisch Lied mir nicht zum Frommen,
 Nur Missgunst mir bereitet, blindes Hassen,
 Vergebt, dass ich ihm folgend unternommen
 In Worte meinen innern Gram zu fassen,
 Die ich von meiner Mutter nicht vernommen.

Ker je pa „sladko ljubezen svojo“ popeval vzlasti po slovénski (cf. Gazele), oponašali so mu nekteri Némci, češ, opévaj jo rajši po nemški; tedaj jim izpové se, namreč:

Deutsch sprechen in der Regel hier zu Lande,
 Die Herrinnen und Herren, die befehlen,
 Slowenisch die, so von dem Dienerstande;
 Den strengsten Dienst, dien' ich, den freie Seelen
 Gedient, die Liebe schlug in ihre Bande,
 Nicht darf ich gogen jene Sitte fehlen.

Nekterim uno ni bilo prav, nekteri so pa v tem jeli Prešerna posnemati ter po nemško — a nič kaj izverstno — preslavljati nemško oliko; tem spet se oglasi pesnik 1838 Nr. 14:

An die Slowenen,
die in deutscher Sprache dichten.

Ihr, die entsprossen aus dem Slavenstamme,
Ihr, die der eig'nen Mutter lang' entzogen,
Die Bildung nicht an ihrer Brust gesogen,
Die man, wie mich, vertraut der deutschen Amme!

Nicht glaubet, dass ich euch deshalb verdamme,
Dass der Germanin dankbar ihr gewogen,
Nur, dass sie wird der Mutter vorgezogen,
Das ist's, was in mir weckt des Zornes Flamme.

Der wahren Mutter, mein' ich, soll sie weichen,
Auch mein' ich, dass es ziemt dem Pflegetochne,
Der Pflegerinn ein Dankgeschenk zu reichen;

Von edlem Erz, nicht von gemeinem Thone
Sey doch das, was er bringt der überreichen,
Die auf Armseligkeiten blickt mit Hohne.

V Nr. 21 je Dr. Prešérn pervikrat priobčil geslo, katero je pozneje na čelo del svojim „Poezijam“ in to po slovenski in po nemški v tej-le obliki:

Prosto sercé.

Sim dolgo upal, se dolgo bal;
Slovo sim upu, sim strahu dal.
Sercé je prosto; — mirno, srečno ni;
Nazaj si up, nazaj si strah želi.

Am Herzen hat Hoffnung, hat Furcht genagt;
Nun hab' ich beiden Lebewohl gesagt.
Das Herz ist frei, auch ruhig, glücklich? Nein.
Ach, zögen doch Hoffnung und Furcht wieder ein!

Preumetno pa oserčuje isto leto pesnik sam sebe v Nr. 23 v spevu (v. Poez. 36. Pěvcu), tedaj z naslovom:

Oserčenje.

Kdo zná
Noč temno razjasnit', ki tare dubá! itd.

L. 1839 je „Illyr. Bl.“ z novim vredništvom (Jean Laurent) na mesto surove, bolj kmečke dobil novo, bolj gosposko papirnato obliko; a to in naslednji dvě leti 1840 — 41 ni v njem čitati nobene poezije Prešernove. Nahaja pa se iz te kmečke dobe na bolj grobem papirju v obliki nekdanjih „Gazel“, toda brez nadpisa (p. Ausserord. Beilage zum „Illyr. Bl.“), na pristriženi polpoli, brez letnice, ktere popraševaje tu in tam nisem mogel nikakor izvediti, natisnjen slovénski Dr. Prešérnov „Sonetni Venec“, v katerem je po čerkah popévana Primicova Julja, ki ga pa Ilirskemu listu za priklado berž ko ne ni pripustila tedanja državna slovénskih bukev cenija! Toliko vsaj je gotovo, da ta prekrasni venec, prvi v našem slovstvu, je spleten pred l. 1839. V Poezijah l. 1847

je nekoliko popravljen (str. 133 — 147), le v nekterih natisih praviloma, v nekterih pak je Prešern nalašč zmedel „Magistrale“ (v. Slovincam nov poet itd. str. 147). — V prvi obliki se le-to glasi:

Pev'c nove ti cvetlice v ven'c povije,
Ran mojih bo spominj in tvoje hvale,
 Imele vse so v serci svoje kale
Mokro-cveteče rož'ce poezije.
Iz krajev niso, ki v njih sonce sije,
Ceširov sape niso jih pihljale,
Obdajale so vterjene jih skale,
Viharjev jeznih merzle domačije.
Izdihleji, solzé so jih redile,
Jim moč so dale rasti neveselo,
Ur jih meglenih so morile sile.
Lej! tórej je bledó njih cvetje velo,
Jim iz oči ti pošlji žarke mile,
In gnale bodo nov cvet bolj veselo. —

Bilo je l. 1837, da je prišel v Ljubljano A. Slomšek, in Prešern, nekaj časa součenec, mu smeje izročil seršena: Ker stara para zlomek — Devišta preveč vzela, — Je mlajši njega Slomšek — Prodajati ga začel (Jezičn. XVI. 1878. str. 4). — Pobratim njegov, Stanko Vraz, je nabiral pesni narodne ter izdal jih na svet v Zagrebu l. 1839: „Narodne pèsni ilirske“ itd. V predgovoru omenja, da nabira jih tudi „slavni krajnski pèsnik Dr. Fr. Prešern“, in v kazalu so res naslednje zaznamovane z njegovim imenom (Dr. Prešern): Davorie. 7. Marko (Stoji silna skala, beli grad — Notri se zhaja Marko mlad); 9. Matjaš v vózi turski (O Matijaž, o Matijaž! — Lepa je krona ogerska); 11. Alenčica Gregičova sestra (Leži, leži stežičica — In ta pelja sred Turškiga). Balade, Romance: 78. Baroda (Gospod kliče hlapca svojega: — O hitro pojdi mi gledat rane); 80. Nesrečni strelec (Ljubčik se na pót napravlja; — Culico si skupaj spravlja). — Stanko Vraz vze pripoveduje, da je Dr. Prešern svojo zbirko narodnih pesni izročil Emilu Koritku, in tudi nobene dvombe ni, da je verlo vnemal Andreja Smoleta, da so prišle na svetlo na pr. Pesmi krajnskiga naroda I.—V. l. 1839 — 1844, in da so med njimi nekatere po njegovem zapisanji; da so tiskali se „Varh — Veseli dan ali Matiček se ženi — Pesme Valentina Vodnika“ itd. — Vzlasti po A. Smoletovem prizadevanji so l. 1839 — 40 prijatli nekterim slovečim rodoljubom spomenike na grobeh nekaj popravili nekaj postavili, Dr. Prešern pa jim je zložil res dovtipne napise na pr. Koritku poljski in nemški (Jezičn. XVI. 1878. str. 8); Čopu slovénski (XVIII. 1880. str. 38); Vodniku slovénski namestu prejšnjega latinskega (XIV. 1876. str. 40); tako tudi A. T. Linhartu (r. 1756 u. 1795) p.:

Stežé popustil nemškiga Parnasa,
 Je pisal zgodbe kranjske star'ga časa.

Komú Matiček, Micka, hči župana,
 Ki mar mu je slovenstvo, nista znana?
 Slavile, dokler mertvi se zbudijo,
 Domá bote Talija, Klijo.

Poučno berilo.

Mesec (luna).

Spisal A. Vranski.

Med nebnimi telesi vzbujajo mimo solnca najbolj mesec našo pozornost. Komu bi se pač prijazna luna — tako se mesec tudi zove — ne dopadala? Kako lepo se blišči v jasnej noči visoko gori na nebem oboku in kako čarobno razliva blede svojo luč na mirno zemljo! A kaj pravimo: svojo luč, vsaj ta ni njegova lastnina, — ampak dobi jo od solnca. Mesec si torej svetlobo sposodi, da ž njo potem prežene zemlji ponočno tmino. Kaj dober prijatelj ji je!

Zemlja naša je premičnica (planet), t. j. ona ne ostane vedno na ednem mestu na nebu, marveč vrtivši se okrog svoje osi, suče se v okrožnej poti okoli solnca. Če to pot dodela, prične jo z nova in — to se godi neprenehoma naprej. Pri dolgem potovanju imamo radi tovarišijo, tudi zemlji je Bog podelil tovariša pri njenem potovanju. Ta tovariš zemlji je mesec! — Mesec namreč okrožuje našo zemljo in potrebuje v to, da jo okroži enkrat, 29 $\frac{1}{2}$ dni; v tem času se pa zavrti tudi enkrat okrog svoje osi. Mesec je torej tudi premično nebno telo, a on se le posredno, z zemljo vred premika okrog solnca.*) Zato mu pravimo, da je zvezda sopremičnica, a ker zemljo spremlja, pravijo mu tudi spremljevalec (habant).

Mesec je manjši od naše zemlje; on ima le $\frac{1}{50}$ zemljine vsebine. A vendar se nam kaže na nebu skoraj tako velicega ko solnce, — največje nebno telo. To pa zato, ker je od nas primérno le malo oddaljen, namreč 51.800 milj! Daljava ta je za neizmorni podnebni prostor res neznatna, a za nas pa je kaj znamenita! Evo pojasnil v to! Astronomi ali zvezdogledi in večji računarji so izračunili, da bi železnični vlak, ki v enej uri 6 milj daleč dospé, trebal 360 dni, ako bi se nič ne ostavil, da bi se pripeljal do lune. Isto tako bi dober pešec moral neprenehoma hoditi 15 let; da bi prišel do meseca. Parobrod pa bi moral noč in dan skori dve leti vporabiti vso svojo moč, da bi pripihal do lunine šipe. Se ve da bi vse to imelo svojo veljavo le za slučaj, ako bi mesec nepremično bival na nebu! Vsakako nam pa ti podatki jasno kažó, kako strašansko daleč od nas je vendar nam najbližje nebeško telo! —

*) V enej uri naredi pri tem mesec pot, ki znaša 15.000 milj.